

Mevleviyye yolunun büyüklerinden. Görünen ve görünmeyen kemâlât, olgunluklar, yüksek hâller sâhibi velî. Konya'da doğdu. Doğum târihi bilinmemektedir. 1631 (H.1040) yılında vefât etti.

Henüz dünyâyı teşrif etmeden önce, büyük bir velî olacağı ve insanlara İslâmiyeti öğreteceği, büyük mevlevî şeyhi Çelebi Ferruh tarafından müjdelenmişti. Bu müjdenin verilmesinden birkaç ay sonra dünyâya gelen çocuğa Bostan ismini verdi. Çelebi Ferruh hazretleri, Bostan'ın eğitim ve terbiyesiyle bizzat ilgilendi. Onu din ve fen ilimleriyle tasavvuf ilminde en yüksek mertebeye çıkardı ve kendi yerine halîfe tâyin etti.

Bostan Çelebi gerek çocukluğunda, gerekse gençliğinde, tabîatı îcâbı dünyâyâ gönül bağlamayanlar gibi giyinirdi. Hocası Çelebi Hüsrev hazretlerine ve diğer tasavvuf ehline ziyâdesiyle hürmet gösterip çok hizmet ederdi. Gurur ve kibirden uzaktı. Çehresi gâyet nûrânî idi. Bir kuru ekmek parçasıyla kanâat ederdi. Çeşitli yemekler yemeye düşkünlük göstermez istek duymazdı. Vakitlerinin çoğunu halvetle, yalnızlıkla, Allahü teâlâyı zikir ve sükûnet hâli üzere geçirirdi. Onda küçük yaştan îtibâren görülen bu haller, herkes tarafından sevilmesine yolaçtı.

1592 yılında Çelebi Ferruh hazretlerinin vefâtından sonra, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretlerinin türbesi yanındaki mevlevîhânede talebelerin yetiştirilmesi işiyle meşgûl olmaya başladı. Konya'da devlet adamları ve halk ondan istifâde edebilmek için sohbetlerine koşarlardı. Hiç isim vermeden sohbetine gelenlerin hallerine ve yaşayışlarına göre konuşurdu. Herkes onun sohbetinde ya bir bilmediğini öğrenir veya hatâlarının neler olduğunu anlar, ona göre hareketlerini ayarlardı.

Bostan Çelebi hazretlerinin hal, hareket ve tavırlarında gizli mânâlar ve işâretler bulunduğu firâset sâhipleri ile halkın çoğu tarafından bilinirdi. Meselâ av ile fazlaca ilgilenirse, müridlerinin çokluğuna; harp âletleriyle meşgûl olsa, ordunun cihâda çıkacağına; elbise ve sarıklarının sık sık değiştiyse, devlet kademelerinde tâyinler olacağına; giyinişlerinde değişiklik yapmayıp aynı elbiseleri uzun süreli giyseler, umûmî rahatlık ve ferahlığa; fazla ihsân ve bağışlarda bulunsalar, bolluk olacağına; tutumluluk gösterecekler, kıtlık ve pahalılığa; sadaka vermekte gayret gösterecekler, vebâ hastalığı çıkacağına işâret olurdu. Her bir tavır ve hâli boş değildi ve bir mânâyâ işâretti. Bütün hareketleri ve davranışlarının gelecekte olacak işlere âit birer nümûne, örnek olduğunu basîret sâhipleri, kalp gözleri açık olanlar bilirdi. Bilhassa bâzı müşkillerine, meselelerine cevap bekleyenlerin onun söz ve hareketlerinden durumlarına göre cevap mâhiyetinde işâret aldıkları pek yaygındır. Meselâ yolculuğa çıkmış birisi hakkında kötü bir haber duyulsa, doğru mu yalan mı bilinmese, fakat Bostan Çelebi; "Falanca şehirdedir, üzülme!" buyurursa, bu sözü o kimsenin hayatta olduğuna müjdedir. "Falanca yerededir, üzülme." demez, susarsa, o haberin acı, kötü olduğuna yorumlanırdı. O mürşid-i kâmil olup, Allahü teâlânın nûru ile bakan bir zât idi. Bu sebeple bir işin başından ve sonundan haberi olurdu.

Bostan Çelebi hazretleri Konya'da talebeler yetiştirmekte iken, Mevleviyye yoluna düşman olanlar, kendisine çok eziyet vermekte idiler. Tam bu sıralarda Osmanlı tahtında değişiklik oldu ve Üçüncü Mehmed Hanın ölümüyle tahta Birinci Ahmed Han geçti (21 Aralık 1603). Birinci Ahmed Hanın sultân olduğu zaman, Osmanlı Devleti çok zor şartlar ile karşı karşıya idi. Devlet batıda Avusturya ve doğuda İran ile harp hâlinde bulunduğu bu sırada; içte celâlî adı verilen âsîler yirmişer otuzar bin kişilik gruplar meydana getirmişler, köyleri yakıp yıkmaya, üzerlerine

gönderilen orduları bozmaya başlamışlardı. Bu iç gâile, Osmanlı Devletini temelinden sarsacak bir manzara görünümündeydi. Bilhassa İran, bu iç fitneyi körüklüyor ve Osmanlı Devleti içerisindeki hurûfîler de bütün güçleri ile bu fitne hareketlerini destekliyorlardı.

Bostan Çelebi hazretleri, Sultan Birinci Ahmed'in tahta geçmesinden sonra büyük cediti Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretlerinin mânevî işâreti üzerine İstanbul'a geldi. Kadir gecesi olması muhtemel bir gecede Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretlerinin kabri şerîfini ziyâret etti. Aynı gece Sultan Ahmed Han da şöyle bir rüyâ gördü:

Saray-ı hümâyûndaki husûsî köşkün etrâfında heybetli ve nûrânî zâtlar geziniyordu. Onların kimler olduğunu araştırınca, yakın adamlarından birisi gelerek; "Sultânım! Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretleri köşkünüzü teşrif ettiler. Peşindekiler, onun dervişleri ve talebeleridir." dedi. Bu haberi alan Sultan büyük bir sevinçle sarayın içine girdi ve orada Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretlerini gördü. İkrâm ve iltifât olmak üzere ona saltanat tahtına oturmasını teklif etti. O zaman Mevlânâ hazretleri; "Arşın gölgesi altında oturanlar, bu birkaç ağaç parçasından yapılmış tahta iner mi? Bu tac ve taht sizindir." buyurdu. Bu sırada Sultan Ahmed Han, Mevlânâ hazretlerinin orada bulunuşunu fırsat bilip, ondan devlete isyân eden, azgınlık ve taşkınlık yapan celâlîlerin hakkından gelebilmek için himmet ve hayır duâda bulunmalarını istedi. Mevlânâ hazretleri ona; "Sen eğer bizim çocuklarımıza karşı azgınlık ve taşkınlık edip onlara sıkıntı verenlere mâni olursan, biz de bunun mükâfâtı olarak mânevî yolla size karşı gelenlerin zararlarını ve çıkardıkları fitneleri def ederiz. Bostan'ımıza var, himmetine sarıl!" diye tenbih eyledi. Mevlânâ hazretleri oradan Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretlerini ziyârete gitti. Sultan Ahmed de kendisini tâkib etmişti. Gördü ki, Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretleri hayatta ve Mevlânâ hazretlerinin torunlarından biriyle sohbet etmektedir. Mevlânâ hazretleri de oraya varıp bu büyük sahâbiyle sohbetten sonra vedâ edip ayrılırken; "Benim Bostan'ım budur." diye işâret etti.

Sultan Ahmed tam bu esnâda uyandı. Böyle mübârek bir rüyâ görmenin şükrânesi olarak Allahü teâlâ için kurbanlar kestirdikten başka, derhal Eyüb Sultan'a ziyârete gitti. Orada Bostan Çelebi'yi görünce sevindi. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretlerinin tenbihi üzere saray-ı hümâyûna dâvet etti. O da bu dâveti kabûl etti. Sultan ona Mevlânâ hazretlerinin oturduğu yere oturmasını teklif ettiğinde; "Mübârek dedemin yerine oturmam edebe sığmaz." diyerek, Sultanın akşamki rüyâsına işâret etti. Böylece Ahmed Han, Mevlânâ hazretlerinin; "Bostan'ımıza yapış." sözündeki inceliği ve Bostan Çelebi'nin de hâlinin yüksekliğini ve velî olduğunu anladı. Kendisine pekçok hürmet ve saygı gösterdi. Sohbetlerinden bereketlendi ve bütün sıkıntılarının giderilmesi için emirler verdi. Bu mübârek zâta ve mevleviyye yolunun büyüklerine eziyet edenlerin, rahatsızlık verenlerin cezâlandırılmasını istedi. Zâten Sultan Ahmed Hanın, Bostan Çelebi'ye gösterdiği hürmeti duyan fesaçılar, büyük bir korkuya kapılmışlar ve sözlerini kesmişlerdi. Bostan Çelebi bir müddet sonra Konya'ya gitmek üzere pâdişâhtan izin istedi. Bu mübârek zâttan ayrılmak, genç pâdişâh Ahmed Hana çok ağır geldi. Büyük bir kalabalıkla kendisini İstanbul'dan uğurladı. Ayrılırken memleketin isyâncıların şerrinden kurtulması için pekçok duâ eden Bostan Çelebi, Konya'da da muhteşem bir kalabalık tarafından karşılandı. Bostan Çelebi'nin ayrılışının üzerinden çok geçmeden Ahmed Hanın Anadolu'da celâlîler üzerine gönderdiği ordunun zafer haberleri gelmeye başladı ve kısa sürede âsîlerin tamâmı temizlendi.

Bostan Çelebi bundan sonra daha rahat ve huzurlu bir şekilde talebelerine ders verdi. Bir gün

yine Mevlevîhânedede talebeleri ile meşgûlken içeriye bir haberci girdi. Şeyhe, kendisini Lala Mustafa Paşanın gönderdiğini ve ondan Şam'da boş bulunan Mevlevî Dergâhına bir halîfe göndermesini istihâm ettiğini bildirdi. Bostan Çelebi bu istek üzerine himmet ve teveccühlerine kavuşmuş olan Kartal Dede'yi oraya halîfesi sıfatıyla göndermek istedi. Ancak Kartal Dede'ye hocasından ayrılık çok zor geldi. Gözyaşları içinde bu husûsu hocasına arzetti ve ayrıca; "Vâiz ve zikir meclisleri için lâzım olan ilmim de yok." diyerek kendisinin bu vazîfeden başışlanmasını arz eyledi. Bunun üzerine Bostan Çelebi ona:

"Ağız senden, söz bizden. Sana büyük bir âlim de mürid olur." diyerek onu teselli etti ve mâzeret kapısını kapadı. Kartal Dede hocasının duâları bereketiyle Şam'a vardı. Vardığı gün şehrin büyük câmilerinden birinde vâz verdi. Halkın yanısıra büyük âlimler ve devlet adamları da vâzına geldi. Vâzında derin ve ince mânâlardan bahseden Kartal Dede'yi dinleyenler hayran kaldı. Onu umduklarından da daha yüksek buldular. Yine aynı gün câmide bulunan büyük âlim Alemî Dede de onun sözlerine hayran kaldı. Alemî Dede, Bağdâdlı olup, Irak'ın çeşitli yerlerinde ilim tahsîl etmişti. Tahsîlini tamamladıktan sonra İstanbul'da Fâtih Câmiinde ders vermiş, talebeleri Mısır'a kâdi gönderilmiş, böylece orada da tanınmıştı. Allahü teâlânın hikmeti bu sırada hacdan dönerken Şam'a uğradı ve böylece Kartal Dede ile tanışarak kendisine talebe oldu.

Bostan Çelebi hazretlerine talebeleri kendisinden sonra dergâhın ve talebelerin işleri ile kimin ilgileneceğini sorduklarında; "Hilâfet, Ebû Bekr Çelebi'nindir." buyurdu. Ebû Bekr Çelebi, Ferruh Çelebinin oğlu idi. Bostan Çelebi, 1631 (H.1040) senesinde Konya'da vefât etti. Kabri, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretlerinin türbesi içerisinde.

Bostan Çelebi hazretleri, kendisine gelenlere dînin emirlerini öğretir, onları her bakımdan yetiştirirdi. Hattâ özel olarak dergâhına getirmek sûretiyle, pekçok kimseyi naklî ilimlerde kemâle kavuşturduğu rivâyet edilmektedir. Bunlardan bir tânesi şu şekildedir:

Gelibolu'da kerâmetleri açıkça bilinen Ağazâde Şeyh Muhammed Efendi, gençliğinde bile tâattan ayrılmamış ve bu şekilde yetişmişti. Daha pekçok güzel vasıfları vardı. İlim tahsîlinde ilerlemek ve ilmine göre amel etmek arzusuyla dolup taşıdığı bir gecede şöyle bir rüyâ gördü. Çeşmeleri ve çimenleri olan güzel bir yerde etrâfı seyredip dinlenirken âniden bir mevlvî yiğidi görünüp; "Sizi Mevlânâ'nın Bostan'ına dâvet ediyorlar." dedi ve kayboldu. Uyanınca gördüklerine hayret etti. Kendi kendisine biraz düşündükten sonra, rüyâsında gördüğü o dinlenme yerine gitti. Orada aynen rüyâda gördüğü zâtı gördü ve peşinden yine kayboldu. Şeyh Muhammed Efendi bu hal üzerine artık bir an olsun gecikmeden Anadolu'ya geçti. Konya'ya varıp Mevlânâ hazretlerinin türbesini ziyârete gitti. Oraya varınca rüyâsında kendisini dâvet eden zâtı yeşil renkli mihrapta büyük dedesi Mevlânâ hazretlerinin rûhâniyetine teveccüh etmiş ve bu sebeple kendinden geçmiş bir vaziyette buldu. Fakat içeri girmesiyle birlikte; "Hoş geldin, safâlar getirdin." diyerek kendisine seslendi ve iltifatta bulundu. Bu zât BostanÇelebi idi. Muhammed Efendi derhal Bostan Çelebi'ye talebe oldu. Allahü teâlânın ihsânı, hocasının himmet ve bereketiyle kısa zamanda yetişip icâzet, diploma aldı. Bostan Çelebinin sohbetlerinde ve ders halkasında böyle mânevî derecesi yüksek zâtların bulunduğunu İsmâil Ankaravî Rüsûhî Dede gazellerinde ifâde etmişlerdir.

ÜSTÂDDAN ÖĞRENİNİZ!

Uzun yıllar verdiği derslerle yüzlerce kıymetli talebe yetiştiren Bostan Çelebi, vefâtına yakın onlara şu nasîhatlarda bulundu:

"Halîfelerimize itâat ediniz. Onların himmetleri ile dedelerimizin bereketlerine kavuşmaya çalışınız. Onlar hakkında îtikâdınız ve inancınız temiz olsun. Muhâlefet edenlerin vesveselerinden sakınınız. Mesnevî'nin işâretlerini üstâddan, ehlinden öğreniniz. Vakitlerinizi Allahü teâlânın beğendiği şeyleri elde etmeye çalışmakla geçiriniz. Nefsin arzu ve isteklerinden sakınıp, ibâdetleri yerine getirmekte gevşeklikten sakınınız. Bunlardan geri durmayınız. Hallerinizi ve niyetlerinizi düzeltiniz. Ahlâkınızı güzelleştiriniz. Böylece kıyâmet günü pişmân olmak durumu ile karşı karşıya kalmazsınız."

1) Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân; c.1, s.153 [Joomla SEF URLs by Artio](#)